

Megy a vonat Erdély felé. Az Alföldön már learattak, Nagyvárad táján most aratnak és Kolozsvár után mind több a lábon álló gabona. Az Alföld aranyárga tarlói után mindig több a kaszáló és az erdő.

Vágtat a vonat, és idegen tájak üzenetét hozza Erdélyországnak.

A lassú Tisza után siető patakok örvénylenek, a tanyák széles magánya után kontyos faházak lapulnak az erdők hónaljába, és az Alföld felé leselkednek. Nézi az erdő a mezőt, a hegy a rónát, a fejsze az ekét...!

A gazda és a vadász szemével nézem a tájat. Ezek tudnak petrencét rakni! (Itt azt hiszem, kalangyának mondják.) Ezt aztán verheti az eső! A petrencék közt mindenütt sok a szürke varjú. Nagyon sok! Egy helyen megolvastam ötvenhetet, másik helyen húszat, és így tovább. Pedig a vonat mellett ideális foglyászó helyek vannak. Víz van, homok van, és kukorica-, krumpli-, kender- és répaföldek váltogatják egymást. De ennyi szürke varjú közt nem maradhat meg apróvad és azt hiszem, itt nem a nagy telek pusztították ki a foglyot. Szürkevarjú mellett szépen van szarka is... csak vadat nem láttam. Egyetlen nyulat se! Lehet, hogy van, de én nem láttam.

Megy a vonat Kelet felé.

Egy helyen, magasan az erdő felett nagy madár köröz. Szirti sas lehet. Amíg látom, egyetlen szárnycsapást nem tesz, és nem zökken ki nyugalmból. És nagyságra, formára is olyan. Messze van nagyon.

A Marosban egy kövön sárga billegetőt látok, egyébként a megújuló szürkevarjú csapatoktól eltekintve üres a határ. És lassan besötétedik. Egy-egy helyen megáll a vonat, de nem tudom, hol vagyunk. Hosszú a vonat és a nagy hegyek nyugalma, mintha rászállt volna a kalauzokra is. Nem kiabálnak, hogy hol vagyunk, nem idegeskednek. Aki ki akar szállni: gondoskodjék magáról...

Hűvös, esti szellő járja a völgyeket és csak a folyók ezüst sudarát látni. A hegyeket elnyelte az éjtszaka.

*

Házunk előtt folyik a Bisztra. Sebes vizű, hideg pisztrángos patak. Tegnap este már ettünk is belőle. Pénzes pért is, pisztrángot is. Egyik jobb, mint a másik. Mindig bosszankodom, amikor egy-egy horgász azt mondja: nekem csak addig kell a hal, amíg horgrogra kerül, aztán egye meg más.

Éppen úgy nem szeretem azt a vadászt se, aki csak meglőni szereti a vadat, egyébként valami légies magasságból néz le a «gyomoremberekre», akik a vadat és halat meg is eszik.

De meg ám! Így elkészítve és úgy elkészítve. Persze saját kezűleg, vagy felügyelet mellett a vadőrrel szakácskodva.

Nem tagadom: mindezt mentségemre mondom, mert négy szép pisztrángot kebeleztem be (vajban!!) és utána laposakat pislantva néztem ágyam felé.

Éjjel azonban felébredtem. Különös mélyen zúgott a szél...: ssszzzs... szinte mormolt. S amikor össze-szedtem álomtól összekevert gondolataimat, lassan megértettem, hogy a patak zúg odakint s a hideg havasi éjtszakában önmagának mesél évmilliós meséket és tájtétkő vizében megtáncoltatja a veres arcú öreg korhelyt: a holdat.

*

Másnap berendezkedtünk. Halászni csak a ház előtt próbálkoztam, vadászni pedig nem mehetek, mert a területet nem ismerem és a vadőr beteg. Itt volt ugyan, vánszorgott egy darabig a pitvarban, de aztán adtam neki egy pohár pálinkát, orvosságot és elküldtem haza. Nem sürgős a dolog. Egy hónap alatt van időm meglőni azt az egy bakot, mely nekem termett a havason.

Délutánra már összes cókókunk a helyén volt, megismerkedtünk házunk környékével és leültünk a pitvar kecskelábú asztalához fiammal kártyázni. A játék «felírásra» ment. Fiam ugyan mindenáron egy pengőt akart kölcsön, hogy «igaziba» menjen a játék, de figyelmeztettem, hogy «úriemberek» vagyunk és különben is fel van írva, tehát le nem tagadhatjuk...

Közben nagyon szép vihart éltünk végig; szinte észrevétlenül csapott le a völgyre és mire megbámultam volna, már el is robogott felettünk, mint a vasúti híd felett a gyorsvonat.

*

Múltak a napok egymás után. A völgy két oldalán elszórtan kis házak vannak, egymástól kiáltásnyira. Vegyesen magyarok és oláhok. A két utolsóban is magyarok laknak. Tőlük veszem a tejet. És elbeszélgetünk hébe-hóba. Újság hetenként egyszer jön. A világ vajúdó, lázas veszekedése megnyugtató messze van. Tőlem várnak híreket. Az egyik házon antennadrót.

– Rádió van? – kérdem.

– Igen – de már egy éve nem szól.

– Hála Isten! – gondolom magamban.

Újság hetenként, a rádió nem szól: nem is tudják, milyen boldog emberek!

Egyik délután különös kiáltozásra ébredek. Ez a kiáltás annyira jellegzetes, hogy kapom a puskám és ugrom ki a tornácra. Jókor. Egy testes héja tűnik el a fák közt, karmaiban szép nagy csirkével. Odadobott

lövéssem széles utat vág a levelek között, de egyéb eredmény nincs. Megállj héja!

Megtudom, hogy ez a héja itt költött a bükkösben, három fia van, és minden baromfit elhord.

Másnap fiammal elmentünk a héják fészkelő helye felé és elővettem őszipomat. Igen, őszipomat. Tavaly ugyanis őzet híva egy héja szállt fölém és pár méter magasságban körözött a fejem felett. Amikor golyós puskámmal megcéloztam, elment, de alig szólalt meg a síp, újra ott termett. Ezt akartam most kipróbálni. Utunkra az egyik tejszállító magyar is elkísért.

Alig szólalt meg a síp, egy héja – valószínűleg idei költés – válaszolt és pár perc múlva már elimbolygott a magas bükkök koronája között. Olyan szerencsétlenül álltam, hogy nem tudtam lőni, de újabb hívásomra bejött és meg is lőttem. Nagy az öröm.

Másnap fiam unszol, hogy van még héja és mért nem lőjük meg? Nem akarom kedvét rontani. Gyerünk! Délfelé jár az idő. A szél zsongva kereng az öreg bükkök koronájában és én unottan szólatatom meg a sípot. Nem olyan buta madár a héja, hogy mindennap lőni lehessen... De alig gondolom ezeket, már ott is a szép nagy madár. Leül fölém az ágra. így azután sebes ültében lelövöm.

Utána fényképeztünk. Héjával és héja nélkül.

*

Nemsokára megjött az első posta. Csodálom, hogy idetalált, de azonmód bonyodalmakat okozott. Kislányom írja fiamnak, hogy mindennap fürdenek és már csokoládébarnára le vannak sülvé. A gyerekek se kellett több. Mi mért nem fürdünk? Itt a patak és olyan fehéren megyünk haza, mintha betegek lennénk... Igaz, hogy csupa kő a patak, de a köveket el lehet hordani... stb.

Végül is nekiláttunk a tíz-tizenöt méter széles patakban fürdőhelyet csinálni. A víz kutya hideg volt, de a nap melegen süttött és így hamar elfeledtük a víz dermesztő hidegségét. Jó óráig tettünk-vettünk a patakban, amíg kiderült, hogy a kövekkel decemberre se végeznénk s ezzel a fürdésnek véget is vetettünk.

De másnap! Másnap egyszerűen nem tudtam felkelni. A jéghideg havasi víztől olyan fájást kaptam a derekamba, hogy alig tudtam mozdulni még fekve is. És mindennek az az ostoba posta az oka. Fiam bűnterhelt ábrázattal jár-kelel az ágy körül és hússzor is megkérdezi, hogy «igazán» beteg vagyok-e, amíg ki nem dobom. És kesergek magamban, hogy jobb lenne hazamenni, pedig másnapra terveztük a felköltözést a havasi vadászházba.

Múlik a nap, de nem múlik a fájás. Pállinkakészletem egy részét már a derekamra kentem, de aztán mérgeledöm, mert «belülről» talán többet használt volna. Ha holnap is ilyen állapotban leszek, szó se lehet a felmenetelről.

*

Reggel csak olyan kutyául érzem magam, mint tegnap, de azért felkelek, hátha a mozgás segít. Nem segít és elkeseredve izenek barátomnak, hogy sajnálom, nem mehetek. Az üzenet nem ért oda és így barátom – akinek különben az egész erdélyi utam köszönhetem – fújva a hosszú gyaloglástól és méltán bosszankodva robog be dél táján.

– Mért nem jöttél. Ott várlak az autóval reggel óta...

Kiderült, hogy a hírvivő nem tartotta fontosnak üzenetem átadni... A hírvivő a már említett vad- és halór volt. Szikráztam a méregtől és a végén még barátom vigasztalt, hogy hát bizony az ilyesmi itt előfordul.

Itt álljunk meg egy szóra, mert ez a pontatlanság, nemtörődömség egyáltalán nem volt egyedülálló. Nem keresem most az okát, csak azt mondom el, amit láttam.

A fuvaros pl. megígéri, hogy reggel – mondjuk – ötre értünk jön, mert a vonat hatkor megy. Várunk. Majd csak megjön. De a fuvaros nem jön. Ötkor se, hatkor se, egyáltalán nem jön. A vadőr csodálkozva kérdi, miért mérgeledünk. A fuvarosnak bizonyára másutt van dolga. Majd eljön holnap...

Kellene öt hajtó: jön nyolc. Kellene tíz: jön kettő...

– Mikor megy a vonat? – kérde a vadőrtől vagy a korcsmárostól.

– Hatkor, – mondja a korcsmáros, – félhétkor – mondja a vadőr, végül megállapodnak, hogy: úgy hat óra «körül»...

Élsz a gyanúperrel és másfél órát kutyagolva, háromnegyed hatkor az állomáson vagy. De ott vagy még tizenegykor is, – félig gutaütötten – mert a vonat fél hat előtt már elment és a legközelebbi csak tizenegy után jön...

De legalább olcsó ez a szórakozás, véled, nyájas olvasó. Hát ne véld. Tizennyolc éves oláh legényke hozta fel a hátizsákomat a havasra. Húsz pengő! Más nincs. A legény valamivel tovább maradt egy napnál és borraivalót reklamált. A húsz pengőt úgy vette át, mintha maga Traján lett volna, én pedig egy barbár vazallus.

És így tovább.

De hát hagyjuk a keserűjét.

Barátom, aki orvos, egyáltalán nem rendült meg panaszaimtól.

– Van lázad?

– Nincs.

– Akkor gyere! Mire felérünk a havasra, nem fáj a derekad, de siessünk, mert már így is sötét lesz, mire felérünk.

Hát jó. Ő az orvos, ő tudja. Gyerünk. A patak mellett kisvasút, a kisvasúton kiskocsi. Ezt a kocsit úgy

kell érteni, hogy a négy kerékre egy asztallap van erősítve. Ez a karosszéria. Két ember már nemigen fér el rajta, és mi hárman voltunk. Plusz a cókók. (Jaj, a derekam!)

A kegyetlen doktor ült elől, én mellette, de oldalt és hátizsákokra hasalva, fiam.

Na, Jézus segíts!, és elindultunk. A pálya hat kilométeren végig lejt, így állandóan fékezni kell. A fék egy dorong, melyet valahova a kerekek közé kell dugni.

– Te, Gyula, nem megyünk nagyon gyorsan?

Barátom dugdossa a rudat a kerekek közé, de úgy látom, nem találja a módját... A kocsit csattogva vágat, helyenként ugrik, mint a zabolátlan csikó. (Jaj, a derekam!)

– Te, Gyula, miért nem fékezel?

Barátom nyaka vörös.

– Fékeznék én, de ha nem fog... legfeljebb kiugrunk.

Mármint, hogy én ugrok!? Reggel még négykézláb közlekedtem...

A kocsit rohan, mintha megőrült volna. Egy kanyar jön, híddal, a híd alatt háromméteres szakadék, benne akkora kövek, mint egy víziló...

Behunytam a szemem és átvészelve a hídon. (Még a derekam is elfelejtett fájni!)

– Te, Gyula, dugd már azt a bűdös rudat... hej!...

A doktor jobbra repült, a gyerek a hátizsákokkal utána, én pedig – igen – ugrottam a kisiklás pillanatában, aztán pedig – drága drillingem magasra tartva – elhasaltam, mint a béka.

Barátom ijedten nézett rám, a gyerek röhögött (általában az egész kocsiúzás nagyon tetszett neki), én pedig feltápáskodtam és mérgesen kezembe vettem a – féket.

– Majd én!

Csak akkor éreztem, hogy a derekam újra fájni kezd. Innét aztán le is értünk simán.

*

És késő este értünk a Sesucra. Azt mondják, 1270 m magas, de én azt hiszem, nem jól mérték, vagy megnőtt azóta.

A kunyhó gyönyörű tisztáson (közben ellopták belőle az utolsó szöveget is, polcokkal egyetemben), és az esti levegő szinte fagyos. Augusztus eleje van. Pesten ilyenkor olvad meg az aszfalt, itt pedig reggel ropogott lábam alatt a dér.

A fekvőpadokra fenyőgally, pokróc, és a kis vacsora után már alszunk is. A tűz ég, az ajtó nyitva. Az oláh legény a földön fekszik.

Éjfél felé ordít a legény:

– Jaj, jaj, ursu... ursu...

Villanylámpa a szeme közé, de még így is alig lehet felrázni.

– Ne óbégass, te.

– Jaj, domnu, de csúnyát álmodtam.

Ettől kezdve aztán békén aludtunk.

*

Hajnal. A fenyők csúcsán dereng már az ég, de alattuk még éjtszaka van. Nehéz cserkészni, ropog minden. Amikor a vágásszéltre kiérünk, akkor kezd világosodni. Várunk, lőni még úgy sem lehet.

Aztán egyszerre elválnak a zöld a szürkétől, és fény és árny lesz a világon. Reggel van. Először vagyok a havason és tűnődve ízelem színét, szagát, levegőjét. Egy-egy virágát nem ismerem, nézegetem. Egy-egy fája alatt megállok és felnézek égis éré csúcsára. Körüljárom. De szép fa! Vihartépte, kemény, öreg.

Szemem issza a távolság kék ködét, messze csúcsok ködös magányát, a völgyek párás mélységét, millió fa lombjának csendes ébredését.

És hallom a csendet; hallom a cinkék motoszkálását, a gyíkok surranását, a hollók korrogását és hallgatom az egész havasi világot.

Ismerkedem.

Elhullajtott madártollat tűzök a kalapom mellé és hazaküldöm a legényt. A kunyhó irányát megjegyztem, messze még nem megyek és tudom, hazatalálok, mint a jó ló.

A pára már felszakadt, a nap vörös lángolásától véres ragyogással csillog a harmat és amikor megigazítom a puskát a vállamon, már egy kicsit otthon vagyok. Három sutát láttam ezen a reggelen és egy tehenet. A bakok – úgy látszik – itt is tudják, amit tudni illik.

Aztán hazaballagtam.

*

Délután egyszerre indultunk el barátommal. Ő keletre, én nyugatra. Újra a reggeli úton járok. Alig érek ki a szálából, már meglátom a bakot. Felém jön, de még nagyon messze van. Szabad szemmel látom agancsát innét messziről is. Ezt meg lehet lőni!

Lehajolva szaladok egy bokor mögé és várom, hogy közeledjen. Jön a bak! Nincs már messzebb 150 lépésnél, de minek siessek, hiszen felém jön. Elöttem egy kis hajlás van, abban eltűnik, de itt fog előttem felbukkanni. Odatartom a puskát és várok. Várok. Várok...

– Na?

– Hű, az anyád!

Megy a bakom! A hajlásban oldalt fordult és van már tőlem vagy 180–200 lépésre. Megáll és a másik oldalra figyel.

Megemberelem magam. Ez az a határ, ahova szabad szemmel, támaszték nélkül még lövök. Csend!... parancsolok szívnek, tüdőnek, és amikor benne vagyok, eleresztem a golyót.

A bak magasra felrúgja magát a levegőbe és eltűnik. Ebben a pillanatban szól barátom puskája, valahol messze.

Szép lenne, ha mind a kettő meglenne –gondolom –, különösen az enyém.

Meg is lett mind a kettő. Egyszerre értünk a kunyhóhoz is a szinte duplára lőtt bakokkal.

*

Másnapra más terveink voltak, melyek azonban csak tervek maradtak. Engem hazatáviratoztak, és velem jött barátom is.

Búcsút mondtunk a nagy fenyőknek, a csendnek, a pisztrángoknak, a szabadságnak.

És azóta – egye fene az elkésett kocsit, a rendetlen hajtókat, nemtörődöm vadőrt, kisiklott vonatot – csak a szépre és jóra emlékezem vissza. Álmomban susogni kezdenek a fenyők, zúgva rohan a patak, villan a pisztráng és holló korrog a hajnali szürke égen.

*

Tél van most. A havason már régen leesett a hó, de hozzám, még most is, híven visszajár a nyár.

(1943)

*

Megjelent a Nimródban, 1943. december 20-án. Tartalmazza a Búcsúzás (2011) c. kötet. A fényképen a két lőtt bak előtt középben Fekete István és fia, jobboldalt Dr. Nagy Gyula.

